

## Cyflwyniad

Yn sgil ffigurau cyfrifiad 2011 mae Mentrau Iaith Cymru am ymateb mewn ffordd adeiladol, dychmygus ac arloesol. Er mwyn gwyrddroi'r dirywiad yn sefyllfa'r Gymraeg credwn ei bod hi'n hollbwysig cyplysu'r iaith â'r economi.

Bwriad ein papur Marchnad Lafur Cyfrwng Cymraeg yw dangos sut i sefydlu Cynllun Marchnad Lafur i gryfhau'r economi a chryfhau sefyllfa'r Gymraeg ar draws Cymru.

Mae ein papur yn cyflwyno strategaeth sosio-economaidd i osod seiliau cadarnach i'r Gymraeg drwy:

- Lleihau Allfudiad
- Adnabod y galw am wasanaethau Cymraeg
- Ehangu gwasanaethau cyfrwng Cymraeg
- Cyplysu'r angen efo cyfleoedd gwaith a hyfforddiant
- Adnabod cyfleoedd economaidd

## Y Sefyllfa Bresennol

### Allfudiad

Yn ôl gwaith ymchwil gan Bwrdd yr Iaith Gymraeg (2010) ar ddemograffeg flynyddol siaradwyr Cymraeg, mae ffactorau sydd yn gwanhau sefyllfa'r Gymraeg yn deillio o ddiffyg cyfleoedd gwaith, yn benodol gwaith drwy gyfrwng y Gymraeg, sydd yn ei dro yn arwain at sefyllfa o allfudo o Gymru. Yn ôl astudiaeth Bwrdd yr Iaith Gymraeg (2010) amcangyfrifwyd bod colled flynyddol o 3,000 o siaradwyr Cymraeg.

***"Around a third of 1991's 15-year-old Welsh-speakers had migrated to England by 2001."***

(Delyth Morris (2010) 'Welsh in the 21st Century', Cardiff; University of Wales Press).

### Diffyg Gwasanaethau

Ar un llaw rydym yn dioddef allfudiad brawychus o bobl ifanc sydd yn medru'r Gymraeg tra ar y llaw arall rydym yn dioddef o ddiffyg gwasanaethau cyfrwng Cymraeg. Mae hyn yn ein rhwystro i fyw ein bywydau beunyddiol trwy gyfrwng y Gymraeg. Credwn mai dyma ble mae un o brif wendidau ac un o brif obeithion y Gymraeg yn gorwedd.

Ar hyn o bryd nid oes cynllun penodol yn ymwneud a'r Gymraeg sydd yn dylanwadu ar ffactorau megis mewnfudo, allfudo a gwerth economaidd y Gymraeg.

O'r wybodaeth yr ydym wedi casglu drwy weithio yn gymunedol ar draws Cymru, mae sawl her yn bodoli ar hyn o bryd sydd angen eu taclo:

- Yn hanesyddol mae'r Gymraeg wedi dioddef o ddiffyg statws economaidd
- Nid yw'r sgil o siarad Cymraeg yn cael ei gydnabod gan ganran uchel o gyflogwyr
- Mae siaradwyr Cymraeg ifanc yn gadael Cymru a'u bröydd genedigol i chwilio am waith
- Mae rhai sydd yn mynychu addysg cyfrwng Cymraeg yn colli'r iaith oherwydd diffyg cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg yn y gweithle
- Does dim trosglwyddo iaith yn digwydd o fewn nifer o deuluoedd oherwydd diffyg statws i'r Gymraeg
- Mae anhawster cyson i dderbyn gwasanaethau trwy gyfrwng y Gymraeg
- Mae nifer gymharol isel o ddysgwyr yn dod yn rhugl yn y Gymraeg

Mae datblygiadau diweddar o ran y Gymraeg wedi rhoi statws i'r iaith. Bydd Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 yn cryfhau'r ddyletswydd ar gyrff cyhoeddus i ddarparu gwasanaethau trwy gyfrwng y Gymraeg. Gwelwn hwn fel gyriant i'r angen am Farchnad Lafur Cyfrwng Cymraeg fydd yn cyplysu sgiliau efo anghenion gwasanaeth.

# Marchnad Lafur Cyfrwng Cymraeg ar Waith

Yn galonogol, mae esiamplau yn bodoli o sefyllfaoedd yn rhoi gwerth economaidd i'r Gymraeg mewn rhai ardaloedd, yn enwedig yng Nghaernarfon a Chaerdydd lle gwelir cynnydd yn y canran o siaradwyr Cymraeg a hefyd cynnydd yn y nifer o swyddi cyfrwng Cymraeg dros y degawd diwethaf yn yr ardaloedd hyn.

## Y Mentrau Iaith

Gallwch weld llawer o Mentrau Iaith yn cyffwrdd ar y fath yma o waith o greu marchnad lafur Cymraeg ei hiaith. Mae'r Mentrau eu hunain yn enghreifftiau llwyddiannus: maent yn cyflogi cannoedd o aelodau staff llawn amser, rhan amser a llawrydd yn lleol i gynnig gwasanaethau Cymraeg neu gyfleoedd i siaradwyr Cymraeg berchnogi sectorau pwysig yn eu hardaloedd.

Mae gwaith Mentrau Iaith y Gogledd yn y maes awyr agored a hefyd gwaith Mentrau'r De yn y maes gofal plant yn enghreifftiau llwyddiannus o farchnad lafur ar waith lle mae'r Mentrau wedi ymateb yn rhagweithiol i gyfleoedd o fewn sectorau penodol.

## Ein Gweledigaeth

- Sefydlu Cynllun Marchnad Lafur Cyfrwng Cymraeg
- Sefydlu Corff Datblygu i gydlynu'r cynllun
- Gweithio mewn partneriaeth
- Sefydlogi demograffeg siaradwyr Cymraeg

## Y Model

Creu model fydd yn rhoi **Troedle Economaidd i'r Gymraeg** trwy:

## Ddiwallu Angen am Wasanaethau

- Adnabod yr anghenion gwasanaeth
- Adnabod unigolion fyddai'n gallu llenwi swyddi, yn cynnwys defnyddio cyfundrefn fapio fel "Llwybro" ac edrych ar ddenu pobl cymwys yn ôl i Gymru trwy eu hysbysu o gyfleoedd cyflogaeth cyfrwng Cymraeg.

- Adnabod anghenion hyfforddi i ddiwallu'r anghenion yn y dyfodol

## Diwallu Potensial Lleol

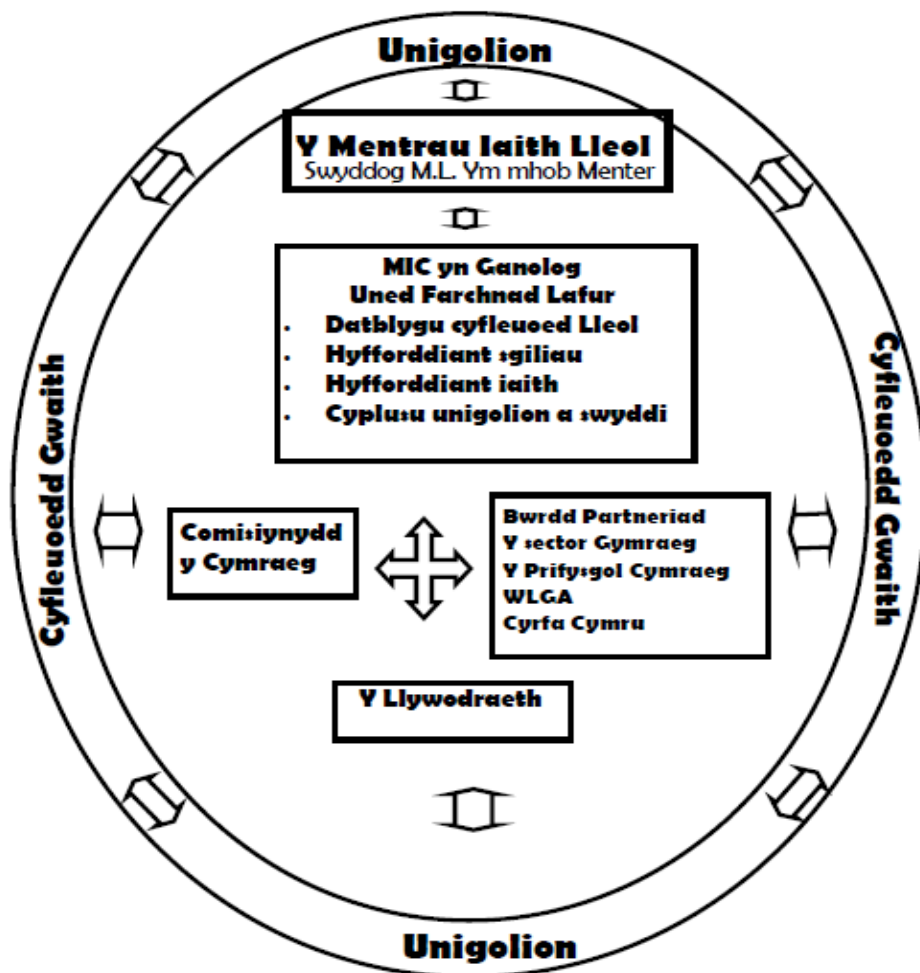
- Adnabod cyfleoedd economaidd lleol i fanteisio arnynt, maes awyr agored, egni amgen, cadwraeth.
- Adnabod unigolion fyddai'n gallu llenwi swyddi, yn cynnwys defnyddio cyfundrefn fapio fel "Llwybro" ac edrych ar ddenu pobl cymwys yn ôl i Gymru trwy eu hysbysu o gyfleoedd cyflogaeth cyfrwng Cymraeg.
- Adnabod anghenion hyfforddi i ddiwallu'r anghenion yn y dyfodol

## Model Gweithredol o'r Cynllun

Isod gwelwn y cylch allanol yn cynrychioli'r farchnad lafur arferol lle mae unigolion yn dod i gyswllt â swyddi.

O fewn gwelwn y mecanwaith y bydd angen i greu marchnad lafur cyfrwng Cymraeg, gan gynnwys gwaith gan y Mentrau Iaith a'n partneriaid allweddol.

Credwn bydd angen Swyddog Marchnad Lafur ym mhob Menter Iaith i adnabod cyfleoedd yn lleol.



## Hyfforddiant

Bydd gan y Swyddogion Marchnad Lafur fynediad i gronfa allweddol ganolig bydd yn ariannu 2 brif fath o hyfforddiant;

- Hyfforddiant sgiliau galwedigaethol a phroffesiynol i siaradwyr Cymraeg

- Hyfforddiant iaith i'r rhai llai hyderus yn eu Cymraeg neu am wella trwy gyrsiau dwys.

Gallwn grynhoi'r esiamplau yma mewn i bedwar math:

		← Sgiliau gwaith		
Sgiliau Cymraeg ↑	A	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Cymraeg rhugl</li> <li>• sgiliau gwaith</li> </ul>	B	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Cymraeg rhugl</li> <li>• dim sgiliau gwaith</li> </ul>
		dim angen hyfforddiant - barod am waith		angen hyfforddiant gwaith
	C	<ul style="list-style-type: none"> <li>• dim Cymraeg</li> <li>• sgiliau gwaith</li> </ul>	CH	<ul style="list-style-type: none"> <li>• dim Cymraeg</li> <li>• dim sgiliau gwaith</li> </ul>
		angen hyfforddiant Cymraeg		angen hyfforddiant gwaith angen hyfforddiant Cymraeg

## I Gloi

Credwn fod iechyd y Gymraeg yn ddangosydd cymdeithasol effeithiol o sut mae economi Cymru wedi datblygu dros y canrifoedd: mae'r Cymry Cymraeg wedi bodoli fel cymdeithas ieithyddol a diwylliannol heb fawr o rym economaidd. Nid oes troedle economaidd digonol wedi bod i gynnig cynhaliaeth. Gwaith wedi'r cwbl mwy na dim sydd yn hoelio pobl lawr i ddarn o dir.

Credwn os lwyddwn i wyrdroi sefyllfa'r Gymraeg byddwn hefyd yn creu economi a chymdeithas fwy cynaliadwy ac yn creu dyfodol hir dymor i'r Gymraeg.